

SATVERSMES TIESA

LĒMUMS

LIETĀ Nr. 2019-12-01

PAR LIETAS IZSKATĪŠANAS TURPINĀŠANU TIESAS SĒDĒ AR LIETAS DALĪBNIKU PIEDALĪŠANOS

Rīgā

2020. gada 11. martā

Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētāja Ineta Ziemele, tiesneši Sanita Osipova, Aldis Laviņš, Gunārs Kusiņš, Daiga Rezevska, Jānis Neimanis un Artūrs Kučs,

pēc divdesmit 13. Saeimas deputātu – Borisa Cileviča, Valērija Agešina, Vjačeslava Dombrovska, Vladimira Nikonova, Artūra Rubika, Ivana Ribakova, Nikolaja Kabanova, Igora Pimenova, Vitālija Orlova, Edgara Kucina, Ivana Klementjeva, Ingas Goldbergas, Evijas Papules, Jāņa Krišāna, Jāņa Urbanoviča, Ļubovas Švecovas, Sergeja Dolgopolova, Andreja Klementjeva, Regīnas Ločmeles-Luņovas un Ivara Zariņa – pieteikuma, pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu, 17. panta pirmās daļas 3. punktu un 28.¹ pantu, rakstveida procesā 2020. gada 11. martā,

uzsākot lietas „**Par Augstskolu likuma 5. panta pirmās daļas trešā teikuma, 56. panta trešās daļas un pārejas noteikumu 49. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 105. un 112. pantam**” izskatīšanu,

konstatēja:

1. Saeima 1995. gada 2. novembrī pieņēma Augstskolu likumu, kas stājās spēkā 1995. gada 1. decembrī.

Augstskolu likuma 5. panta pirmā daļa tās sākotnējā redakcijā noteica: „Augstskolas nodrošina studiju un pētniecības darba nedalāmību, iespēju iegūt zināšanas, akadēmisko izglītību un profesionālo prasmi, akadēmiskos grādus un profesionālo kvalifikāciju sabiedriskās dzīves, tautsaimniecības, kultūras, veselības aprūpes, valsts pārvaldes un citās profesionālās darbības jomās. Tās savā darbībā izkopj un attīsta zinātni un mākslu.” Ar 2018. gada 21. jūnija likumu „Grozījumi Augstskolu likumā” (turpmāk – 2018. gada 21. jūnija grozījumi) Augstskolu likuma 5. panta pirmās daļas trešais teikums tika izteikts jaunā redakcijā: „Tās savā darbībā izkopj un attīsta zinātni, mākslu un valsts valodu.”

Ar 2018. gada 21. jūnija grozījumiem citstarp tika grozīts arī Augstskolu likuma 56. pants. Šā panta trešās daļas pirmajā teikumā vārdi „Valsts dibinātās augstskolās” tika aizstāti ar vārdiem „Augstskolās un koledžās”. Tādējādi kopš šo grozījumu spēkā stāšanās 2019. gada 1. janvārī panta trešā daļa ir spēkā šādā redakcijā:

„Augstskolās un koledžās studiju programmas īsteno valsts valodā. Svešvalodu lietošana studiju programmu īstenošanā iespējama tikai šādos gadījumos:

1) Eiropas Savienības oficiālajās valodās var īstenot studiju programmas, kuras ārvalstu studējošie apgūst Latvijā, un studiju programmas, kuras īsteno Eiropas Savienības programmu un starpvalstu līgumos paredzētās sadarbības ietvaros. Ārvalstu studējošajiem studiju kursu obligātajā apjomā iekļaujama valsts valodas apguve, ja studijas Latvijā ir paredzamas ilgāk par sešiem mēnešiem vai pārsniedz 20 kredītpunktus;

2) ne vairāk par vienu piekto daļu no studiju programmas kredītpunktu apjoma var īstenot Eiropas Savienības oficiālajās valodās, ievērojot, ka šajā daļā nevar ietilpt gala un valsts pārbaudījumi, kā arī kvalifikācijas, bakalaura un maģistra darba izstrāde;

3) studiju programmas, kuru īstenošana svešvalodā ir nepieciešama studiju programmas mērķu sasniegšanai, atbilstoši Latvijas Republikas izglītības klasifikācijai šādās izglītības programmu grupās: valodu un kultūras studijas, valodu programmas. Par studiju programmas atbilstību izglītības programmu grupām lemj licencēšanas komisija;

4) Eiropas Savienības oficiālajās valodās drīkst īstenot kopīgās studiju programmas.”

Ar 2018. gada 21. jūnija grozījumiem Augstskolu likuma pārejas noteikumi papildināti ar 49. punktu šādā redakcijā: „Grozījumi šā likuma 56. panta trešajā daļā attiecībā uz studiju programmu īstenošanas valodu stājas spēkā 2019. gada 1. janvārī. Augstskolām un koledžām, kuru studiju programmu īstenošanas valoda neatbilst šā likuma 56. panta trešās daļas nosacījumiem, ir tiesības turpināt studiju programmu īstenošanu attiecīgajā valodā līdz 2022. gada 31. decembrim. Pēc 2019. gada 1. janvāra studējošo uzņemšana studiju programmās ar īstenošanas valodu, kas neatbilst šā likuma 56. panta trešās daļas nosacījumiem, nav atļauta.”

2. Pieteikuma iesniedzējs – divdesmit 13. Saeimas deputāti (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) – uzskata, ka Augstskolu likuma 5. panta pirmās daļas trešais teikums, 56. panta trešā daļa un pārejas noteikumu 49. punkts (turpmāk – apstrīdētās normas) neatbilst Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1., 105. un 112. pantam.

Satversmes tiesā 2020. gada 5. martā saņemts Pieteikuma iesniedzēja lūgums, kurā lietas sarežģītības dēļ lūgts atlikt tiesas sēdes datumu vismaz līdz 2020. gada 20. martam.

Satversmes tiesa secināja:

3. Satversmes tiesa izskata lietas tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos vai rakstveida procesā, proti, tiesas sēdē bez lietas dalībnieku piedalīšanās. Satversmes tiesas likuma 28.¹ panta pirmajā daļā un otrajā daļā ir noteikts, kad tiesas sēdi ar lietas dalībnieku piedalīšanos var nerīkot un kādi apstākļi un fakti jāvērtē, lemjot par lietas izskatīšanu rakstveida procesā.

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 22. panta desmito daļu jautājumu par lietas izskatīšanas veidu izlemj rīcības sēdē, un šis lēmums nav pārsūdzams. Tomēr atsevišķos izņēmuma gadījumos lietas izskatīšanas gaitā rakstveida procesā var atklāties tādi apstākļi un fakti, kuru dēļ būtu nepieciešams rīkot tiesas sēdi ar lietas dalībnieku piedalīšanos. Iestājoties šādiem apstākļiem, Satversmes tiesa var lemt par lietas izskatīšanas turpināšanu tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos.

3.1. Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 112. pantam, jo pārkāpj augstskolu autonomiju un akadēmisko brīvību, kā arī ierobežo studēt gribošo tiesības (*sk. pieteikumu lietas materiālu 1. sēj. 4. lpp.*).

Satversmes tiesa jau iepriekš ir norādījusi, ka, izvirzot prasības akadēmiskā personāla darbībai, citstarp jāievēro arī Satversmes 113. pantā noteiktās tiesības (*sal. sk. Satversmes tiesas 2019. gada 7. jūnija sprieduma lietā Nr. 2018-15-01 11.3 punktu*). Tāpat atzīts, ka augstākā izglītība var tikt raksturota kā „tilts” starp izglītību un zinātnisko pētniecību. Šajā kontekstā personas tiesības uz zinātnisko, māksliniecisko un citādu jaunrades brīvību aizsargā Satversmes 113. pants, savukārt tiesības uz izglītību – Satversmes 112. pants (*Satversmes tiesas 2019. gada 24. oktobra sprieduma lietā Nr. 2018-23-03 11.2. punkts*). Tādējādi secināms, ka augstskolu autonomija un akadēmiskā brīvība saistāma arī ar Satversmes 113. pantā nostiprinātajām tiesībām.

Satversmes tiesas judikatūrā ir nostiprināta atziņa, ka Satversme ir vienots veselums, un tajā ietvertās normas tulkojamas sistēmiski (*Satversmes tiesas 2002. gada 22. oktobra sprieduma lietā Nr. 2002-04-03 secinājumu daļas 2. punkts un 2006. gada 2. novembra sprieduma lietā Nr. 2006-07-01 14. punkts*). Ņemot vērā Satversmes vienotības principu un Satversmes tiesas procesa principus, Satversmes tiesa var pārbaudīt apstrīdētā akta atbilstību arī tādām Satversmes normām, par atbilstību kurām lieta nav ierosināta (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2001. gada 19. decembra spriedumu lietā Nr. 2001-05-03, 2002. gada 22. oktobra spriedumu lietā Nr. 2002-04-03 un 2006. gada 2. novembra sprieduma lietā Nr. 2006-07-01 14. punktu*).

Ņemot vērā augstskolu autonomijas un akadēmiskās brīvības ciešo saistību ar zinātnes, mākslinieciskās un citas jaunrades brīvību, lietā nepieciešams izvērtēt apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 113. pantam. Līdz ar to Satversmes tiesa izvērtēs apstrīdēto normu atbilstību gan tām Satversmes normām, uz kurām norādījis Pieteikuma iesniedzējs, gan arī Satversmes 113. pantam.

3.2. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētās normas, aplūkojot tās kopsakarā ar likumu „Par Rīgas Ekonomikas augstskolu”, veido negodīgu konkurenci augstākās izglītības tirgū Līguma par Eiropas Savienības darbību

izpratnē. Pēc Pieteikuma iesniedzēja ieskata, šāda situācija neatbilst Satversmes 105. pantā ietvertajām tiesībām uz īpašumu.

Lai noskaidrotu lietas dalībnieku viedokļus par ar Eiropas Savienības un konkurences tiesībām saistītiem jautājumiem, kā arī, lai pieaicinātu citas personas, kuru viedokļa uzklausīšana var sekmēt vispusīgu un objektīvu lietas izskatīšanu, lietas izskatīšana turpināma tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos atbilstoši Satversmes tiesas likuma 27. un 28. pantam.

4. Lietas sagatavošanas gaitā, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 22. panta otrās daļas 2. punktu, tika noteiktas šādas pieaicinātās personas: Izglītības un zinātnes ministrija, Tieslietu ministrija, Ārlietu ministrija, tiesībsargs, Augstākās izglītības padome, Rektoru padome, Privāto augstskolu asociācija, Latvijas Universitāšu asociācija, organizācija „Latvijas Cilvēktiesību centrs”, *Dr. iur.* Jānis Rozenfelds, *Dr. habil. philol.* Ina Druvieta, *D. M. soc.* Aigars Rostovskis.

Ievērojot šā lēmuma 3. punktā norādīto, papildus minētajām personām par pieaicinātajām personām lietā atzīstamas arī šādas personas, kuru akadēmiskā vai profesionālā darbība ir saistīta ar Eiropas Savienības un konkurences tiesībām, kā arī tiesībām uz izglītību un akadēmisko brīvību: Konkurences padomi, bijušo Izglītības un zinātnes ministru Kārli Šadurski, *Dr. iur.* Edvīnu Danovski, *M.D.* Uģi Gruntmani, *L.L.M.* Jūliju Jerņevu un *L.L.M.* Uģi Zeltiņu.

Ņemot vērā minēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 26.-28.¹ pantu, Satversmes tiesa

nolēma:

1. Turpināt lietas „Par Augstskolu likuma 5. panta pirmās daļas trešā teikuma, 56. panta trešās daļas un pārejas noteikumu 49. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 105. un 112. pantam” izskatīšanu tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos 2020. gada 23. aprīlī plkst. 13.00 Satversmes tiesas sēžu zālē (Rīgā, Jura Alunāna ielā 1).

2. Aicināt uz tiesas sēdi:

- 1) lietas dalībniekus:
  - a) Pieteikuma iesniedzēja – divdesmit Saeimas deputātu – pārstāvi;
  - b) institūcijas, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeimas – pārstāvi;
- 2) pieaicinātās personas:
  - a) Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāvi;
  - b) Tieslietu ministrijas pārstāvi;
  - c) Konkurences padomes pārstāvi;
  - d) Augstākās izglītības padomes pārstāvi;
  - e) Privāto augstskolu asociācijas pārstāvi;
  - f) bijušo Izglītības un zinātnes ministru Kārli Šadurski;
  - g) *Dr. habil. philol.* Inu Druvieti;
  - h) *D. M. soc.* Aigaru Rostovski;
  - i) *Dr. iur.* Edvīnu Danovski;
  - j) *D. M.* Uģi Gruntmani;
  - k) *L.L.M.* Jūliju Jerņevu;
  - l) *L.L.M.* Uģi Zeltiņu.

3. Nosūtīt lietas dalībniekiem un pieaicinātajām personām šā lēmuma kopiju.

Lēmums nav pārsūdzams.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja

I. Ziemele